

'Avrupa Birliđi Demokrasi ve İnsan Hakları İçin Avrupa Aracı
(DİHAA) kapsamında desteklenmektedir

ÖRGÜTLENME, SAVUNUCULUK VE ENGELLİ KADIN El Kitabı

ENGELLİ KADINLARA HAK TEMELLİ AKTİF DESTEK PROJESİ

ENGELLİ
KADIN
DERNEĞİ

AKDAM

ÖRGÜTLENME, SAVUNUCULUK VE ENGELLİ KADIN El Kitabı

*Engelli kadın ve kız çocuklarının her türlü ayrımcılıktan, sömürüden uzak,
eşit ve özgür bir yaşama sahip olması için...*

**Ayrımcılık: Engelli Kadınlara Hak Temelli Aktif Destek Projesi
Engelli Ayrımcılığına Karşı Örgütlenme, Savunuculuk ve Engelli Kadın
Engelli Kadın Derneği**

Yazan/Derleyen
Mine EGBATAN

Katkı Sunanlar
Arzu ŐENYURT AKDAĖ
Gizem TANAY AKSAĖ
Nurcihan TEMUR ŐİMŐEKCAN
Özlem KARA
Sevna SOMUNCUOĖLU

Editör
Pınar ĖETİNKAYA

Yazıőma Adresi:
Meőrutiyet Mh. Atatürk Blv. No:105/515 Kızılay, Ėankaya – ANKARA
Tel: 0549 3623150
Faks: 0312 3623150
www.engellikadin.org.tr
engellikadinderneđi@gmail.com

Ön ve arka kapak tasarımı:
Tufan ŐİMŐEKCAN, Atom Film

Dizim:
Kurtuluő KARAŐIN

Her hakkı saklıdır. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir. Kitabın bir kısmının veya tamamının çoğaltılması için Engelli Kadın Derneği'nden izin alınması gereklidir.

"Bu dokuman 'Avrupa Birliđi Demokrasi ve İnsan Hakları İçin Avrupa Aracı (DİHAA)' nın mali katkısı ile hazırlanmıştır. İçeriğe dair sorumluluk bütünüyle Engelli Kadın Derneği'ne aittir ve bu içerik hiçbir şekilde AB Delegasyonunun görüş ve tutumunu yansıtmaz."

Örgütlenme ve Engelli Kadınlar

Örgütlenme ve Örgütlenme Özgürlüğü

Örgütlenme, ortak bir amacın gerçekleştirilebilmesi ve ortak çıkarların savunulabilmesi için bireylerin bir araya gelmeleri demektir. Örgütlenme insan haklarını savunmanın en temel yollarından biridir. Her bireyin örgütlenme özgürlüğü vardır. Temel bir insan hakkı olan örgütlenme özgürlüğü çeşitli uluslararası insan hakları belgelerinde düzenlenmiştir. Bunlardan bazıları: İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi (madde 20), Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi (madde 8), Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi (madde 22), Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (madde 11) gibi. Ayrıca Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi'nin 29. Maddesi de engelli bireylerin örgütlenme özgürlüklerini güvence altına almıştır. Sözleşme, engelli bireylerin kendi yaşamlarıyla ilgili karar alma süreçlerine aktif katılımlarının önemine işaret etmektedir. Sözleşme, "engellileri uluslararası, ulusal, bölgesel ve yerel düzeylerde temsil eden engelli örgütlerinin kurulması" için gerekli düzenlemelerin yapılması bakımından taraf devletlerin yükümlülükleri olduğunu ortaya koyar.

Örgütlenme özgürlüğü, Türkiye'de anayasa ile temel bir hak olarak güvence altına alınmıştır. Anayasanın 33. Maddesi "dernek kurma hürriyeti" ile ilgilidir ve bu hak şöyle tanımlanmıştır: "Herkes, önceden izin almaksızın dernek kurma ve bunlara üye olma ya da üyelikten çıkma hürriyetine sahiptir". İlgili "Dernekler Kanunu", "Vakıflar Kanunu" ve "Medeni Kanun" ile örgütlenme özgürlüğü hakkı düzenlenmiştir. Buna göre dernek, vakıf ve platformlar en sık rastlanan örgütlenme biçimleri olarak karşımıza çıkar. Türkiye'de sivil toplum örgütü dediğimizde farklı yapılanmalar olsa da hak temelli çalışan örgütlenmelerin bazı ortak özellikleri vardır:

- Hükümetlerden ve siyasi partilerden bağımsız olma
- Ticari kaygı ve amaçlarının olmaması
- Kolektif olma
- Belirli konular etrafında örgütlenme (örneğin kadın hakları, engelli hakları, çocuk hakları gibi)
- Toplumda ayrımcılık içeren uygulamaları ve devlet tarafından uygulanan politikaları izlemesi ve bu uygulama ve politikaların değişmesini talep etmesi (olumlu anlamda toplumsal değişim ve dönüşüme yönelik çalışması)

Dernek: 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 56. maddesinde "kazanç paylaşma dışında, kanunlarla yasaklanmamış belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere, en az yedi gerçek veya tüzel kişinin, bilgi ve çalışmalarını sürekli olarak birleştirmek suretiyle oluşturdukları tüzel kişiliğe sahip kişi toplulukları" olarak tanımlanmıştır.

- Herkes önceden izin almaksızın dernek kurma hakkına sahiptir (Türk Medeni Kanun Madde 57).
- Dernek üyeleri eşit haklara sahiptirler. Dernek, üyeleri arasında dil, ırk, renk, cinsiyet, din ve mezhep, aile, zümre ve sınıf farkı gözetemez; eşitliği bozan veya bazı üyelere bu sebeplerle ayrıcalık tanıyan uygulamalar yapamaz. Her üyenin, derneğin faaliyetlerine ve yönetimine katılma hakkı vardır (Türk Medeni Kanunu Madde 68).

Vakıf: 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 101. maddesinde "gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal toplulukları" olarak tanımlanmıştır.

Platform: 5253 sayılı Dernekler Kanunu'nda "derneklerin kendi aralarında veya vakıf, sendika ve benzeri sivil toplum kuruluşlarıyla ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere girişim, hareket ve benzeri adlarla oluşturdukları tüzel kişiliği bulunmayan geçici nitelikteki birliklikleri" olarak tanımlanmıştır.

4

Engelli Örgütlenmelerinin Önemi ve Özellikleri

Engelli bireyler hak taleplerini ortaya koymak ve toplumda engellilere yönelik ayrımcı tutumları dönüştürebilmek amacıyla kendi örgütlenmelerini oluşturmuşlardır. Engelli bireylerin örgütlenmeleri, hem toplumdaki "engelli=mağdur" bakış açısı ortadan kalkmasına ve engelli bireylerin hakları olan özneler olarak kendilerini var etmelerine olanak sağlamıştır. 1950'li yıllardan başlayarak ulusal ve uluslararası düzeyde engelli bireylerin örgütlenme çalışmaları bulunmaktadır. Görme ya da işitme engelli bireylerin oluşturdukları örgütlenmeler daha sonra farklı engel gruplarına mensup kişilerin bir araya gelerek oluşturduğu karma engelli örgütlerle çeşitlenmiştir. Engelli örgütlenmelerinin iki temel özelliği vardır. Bunlar "öz-temsil" ve "hak temelli yaklaşım"dır.

1. Öz-temsil: Engelli örgütlenmesinin çıkış noktası "bizimle ilgili hiçbir şey bizsiz olmaz" sloganıdır. Buna göre engelli bireyler kendi deneyimlerine dayanarak kendi ihtiyaçlarını ve sorunlarını daha iyi ifade edebilirler. Bu sebeple ulusal ve uluslararası düzeyde örgütlenmeler engelli bireylerin kendilerini temsil etmeleri için ortaya çıkmıştır. Engelli bireylerin ihtiyaçlarına ve taleplerine dayanan bu örgütlenmeler engelli bireylerin toplumsal yaşama tam ve etkin katılımı önündeki engellerin ortadan kaldırılmasına yönelik çalışırlar. Bu amaçla yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde engelli bireylerin haklarını savunurlar ve engelli bireylerle ilgili karar alıcılar/uygulayıcılar arasında bir köprü görevi üstlenirler.

2. Hak Temelli Yaklaşım: Örgütlenmenin hak temelli anlayış etrafında olması önemlidir. Dolayısıyla insan hakları ve hak temelli anlayış nedir sorusunu yanıtlamak gerekmektedir.

Engelli örgütlenme modelleri içerisinde hak temelli yaklaşımın ne olduğunu anlayabilmek için ilk olarak “hak” kavramının ne olduğunu tanımlamak gerekir. Hak temelli yaklaşımın dayanağı insan haklarıdır. İnsan hakları kişi veya grupların insan onurunu ve özgürlüğünü zedeleyecek her türlü eyleme ve uygulamaya karşı ortaya çıkmış olan evrensel yasal garantilerdir. İnsan hakları eşitlik ve özgürlük taleplerine dayanır.

- İnsan hakları evrenseldir ve bu yönüyle vazgeçilemez, geri alınamaz ya da devredilemez
- İnsan hakları bölünemez. Sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasal hakların her biri önemlidir
- İnsan hakları birbiriyle ilişkilidir. Bir hakkın kullanılması diğer hakkın kullanımıyla ilişkili olabilir. Örneğin, eğitim hakkına erişimin kısıtlı olması çalışma hakkına erişimin de kısıtlı olması anlamına gelebilir.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'ne (1948) göre;

Madde 1: Bütün insanlar hür, haysiyet ve haklar bakımından eşit doğarlar. Akıl ve vicdana sahiptirler ve birbirlerine karşı kardeşlik zihniyeti ile hareket etmelidirler.

Madde 2: Herkes, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi veya diğer herhangi bir akide, milli veya içtimai menşee, servet, doğuş veya herhangi diğer bir fark gözetilmeksizin işbu Beyanname'de ilan olunan tekmil haklardan ve bütün hürriyetlerden istifade edebilir.

İhtiyaç-yardım-hizmet sunma faaliyetini temel alan örgütlerde engelli bireyler mağdurlaştırılmakta ve nesneleştirilmekte, sorunların bireysel olduğu vurgusu yapılmakta ve engelli bireylerin yaşadıkları sorunların temellerine inilememektedir. Ülkemizde ve dünyada son yıllarda insan hakları temelli bir bakışla engellilik meselesi ele alınmaya başlanmıştır. Örgütlenmede hak temelli yaklaşım engelli bireylerin yaşadıkları sorunların kaynağının temel insan hakları norm ve standartlarının hayata geçirilmesindeki eksiklikten kaynaklandığını savunur.

13 Aralık 2006 tarihinde BM Genel Kurulunca kabul edilen Engellilerin Haklarına İlişkin BM Sözleşmesi'nde “Bütün insan haklarının evrenselliği, bölünmezliği ve karşılıklı olarak bağımlı ve birbirleri ile bağlantılı oldukları gerçeğini ve engelli kişilerin bu haklardan herhangi bir ayrımcılık olmadan yararlanmalarının teminat altına alınması gerektiği” vurgulanmıştır. Dolayısıyla hak temelli yaklaşım hem engelli bireyleri haklarını bilme ve talep etme konusunda güçlendirmek hem de insan haklarını koruma ve hayata geçirmeden sorumlu kişi ve kuruluşlara sorumluluklarını hatırlatmak demektir.

Hak temelli yaklaşımın dört önemli özelliği vardır:

- **Katılımcılık ve Güçlenme:** Hak temelli yaklaşım engelli bireyleri hakları olan ve bunları talep eden özneler olarak kabul eder. Engelli bireylerin kendi yaşamlarını etkileyen bütün kararlara katılması ve haklarını talep edebilir olması hak temelli yaklaşımda esastır. Bu yönüyle hak temelli yaklaşım engelli bireylerin haklarını talep etme ve kullanma yönünde güçlenmesine öncelik verir. Bunun için engelli örgütlenmeleri çeşitli farkındalık ve eğitim çalışmaları yapmaktadır.
- **Yapısal sorunlara odaklanma:** Engelli bireylerin toplumsal yaşama tam ve etkin katılımını kısıtlayan, temel haklardan eşit şekilde yararlanabilmelerinin önündeki engellerin neler olduğuna odaklanmak önemlidir. Örneğin, engelli kadınların eğitim olanaklarından diğer herkesle eşit şekilde yararlanamaması yapısal bir sorundur. Çünkü eğitime eşit şekilde erişim uluslararası insan hakları belgelerinde temel bir hak olarak tanımlanmıştır. Eğitime erişim önündeki engellerin ortaya konarak bunların dönüştürülmesi engelli kadınların eğitim hakkından tam ve etkin şekilde yararlanmasına aracılık eder.
- **Eşitlik ve ayrımcılığa maruz kalmama:** Hak temelli yaklaşım eşitlik ilkesine dayanır. Herkesin temel haklardan eşit şekilde ve ayrımcılığa maruz kalmadan yararlanabilmesi önemlidir. Bu durumu engelleyen sebeplerin ise ortadan kaldırılması gerekmektedir.
- **Hesapverilebilirlik:** İnsan haklarının hayata geçirilmesi herkes için bir sorumluluktur. Ancak özellikle devletlerin insan hakları belgelerine imza atarak verdiği taahhütleri yerine getirmeleri sorumluluğu vardır. Devletlerin insan haklarıyla ilgili olarak üç tür sorumluluğu vardır: saygı duyma, koruma ve hayata geçirme.

Yardım temelli yaklaşım	Hak Temelli Yaklaşım
İhtiyaçlara dayanır. Yerel ve mikro düzeydeki müdahalelerin belirlenmesinde ihtiyaçlar çıkış noktasıdır.	İnsan haklarına dayanır. Hak ihlalleri yapısal sorunların analizi ve makro düzeyde atılacak adımlar için başlangıç noktasını oluşturur.
İhtiyacı olan gruba ya da bireye yöneliktir.	İnsan hakları evrenseldir ve herkes eşit şekilde yararlanır.
Karar alıcı ve uygulayıcı mekanizmalardan yardım istenir.	Karar alıcı ve uygulayıcı mekanizmalar hakların hayata geçirilmesinden sorumlu tutulur.
Yardıma ihtiyaç duyan insan "mağdur" pozisyonuna konulur.	İnsan onuruna yaraşacak şekilde aklarından faydalanmaları sağlanır.
İhtiyaçların karşılanması yükümlülüğü yoktur, ancak kaynaklar yeterliyse ihtiyaç karşılanır.	Devletler, karar alıcı ve uygulayıcı mekanizmalar ya da uluslararası kuruluşların hakların hayata geçirilmesi yükümlülüğü vardır.
Yalnızca bireysel ihtiyacın karşılanmasına odaklanır.	Yapısal eşitsizliklerin ortadan kaldırılmasına amaçlar.

Kaynak: www.replace-campaign.org/resources/introduction-to-the-rights-based-approach.pdf

BM Engelli Hakları Sözleşmesi Madde 3: Genel İlkeler

BM Engelli Hakları Sözleşmesi'nin Genel İlkeleri örgütlenmenin hangi ilkeler etrafında olması gerektiği ve neyle mücadele etmesi gerektiği hakkında da ipuçları vermektedir:

- Kendi seçimlerini yapma özgürlükleri ve bağımsızlıklarını da kapsayacak şekilde, kişilerin insanlık onuru ve bireysel özerkliklerine saygı gösterilmesi;
- Ayrımcılık yapılmaması;
- Engellilerin topluma tam ve etkin katılımlarının sağlanması;
- Farklılıklara saygı gösterilmesi ve engellilerin insan çeşitliliğinin ve insanlığın bir parçası olarak kabul edilmesi;
- Fırsat eşitliği;
- Erişilebilirlik;
- Kadın-erkek eşitliği;
- Engelli çocukların gelişim kapasitesine ve kendi kimliklerini koruyabilme haklarına saygı duyulması.

Kaynak: www.resmigazete.gov.tr/eskiler/1-20090714/07/2009.htm

Kadın hareketi ile engelli hareketi arasında önemli benzerlikler bulunmaktadır. Her iki hareket de toplumdaki eşitsiz güç ilişkilerinin dönüştürülmesi için örgütlenmiş ve eşitliğin sağlanması için mücadele etmektedir. Kadın hareketi gibi engelli hareketi de "kişisel olan politiktir" düsturundan hareketle gündelik yaşamlarında karşılaştıkları sorunları görünür kılmaya çalışmaktadır. Çünkü bu sorunlar aslında engelli bireylerin engel durumlarından kaynaklanmamakta, aksine toplumsal ve sosyal çevrenin engelli bireyleri içerecek şekilde düzenlenmemesinden kaynaklanmaktadır.

Engelli Kadın Örgütlenmesi

Engelli kadınların yaşadıkları ayrımcılığı fark etmeleri ve bununla mücadele etmek için bir araya gelmek istemeleri kadın örgütlenmesinin güçlü olduğu 1970'li yıllara dayanmaktadır. Engelli kadınların toplumda yaşadıkları ayrımcılık ve dışlanma engelli ve kadın örgütlenmeleri içerisinde de devam etmektedir. Diğer örgütlenmeler içerisinde yeterince yer alamadıklarından kendi örgütlenmelerini yaratma ihtiyacı hissetmişlerdir. Engelli örgütlenmelerinde kadın katılımı düşüktür ve yönetimde kendileri yeterince temsil edilmemektedir. Engelli örgütlenmelerin erkek egemen ve hiyerarşik yapısı sebebiyle engelli kadınlar kadından kaynaklı sorunlarını tartışacakları ve bunlara çözüm arayacakları alan bulamamaktadır. Alan bulabildiklerinde ise toplumsal cinsiyet rollerini pekiştirici etkinlikleri

yapmaları (örneğin kermesler vs.) istenmiştir. Engelliliğin politik bir mesele olarak görülmemesi sebebiyle kadın örgütlenmelerinde engelli kadınların gündemleri içerilmemektedir. Engelli kadınların kadın örgütlenmesiyle bağı zayıftır. Dolayısıyla engelli kadınların kendi örgütlenmelerini yaratmaları; kendi deneyimlerinden yola çıkan sorunları tartışarak görünür kılmaları ve sonrasında savunuculuk yapabilmeleri için gereklidir.

1995 yılında Pekin'de düzenlenen Dördüncü Dünya Kadın Konferansı uluslararası ölçekte engelli kadın örgütlenmesi için önemli bir dönüm noktasıdır. Dördüncü Dünya Kadın Konferansı'ndan bir gün önce yapılan uluslararası bir konferans aracılığıyla 25 farklı ülkeden 200'den fazla engelli kadın aktivist bir araya gelmiştir (Price, 2011: 18). Bunun sonucu olarak Pekin Deklarasyonu ve Eylem Planı'nda engelli kadınların sorun ve talepleri de yer almıştır (Price, 2011: 18):

- Engelli kadınların çalışma yaşamında karşılaştıkları ayrımcılığın önlenmesi
- Engelli kadınların okur-yazarlık oranının artırılması
- Sağlık hizmetlerinin engelli kadınların ihtiyaçlarına yanıt verecek şekilde düzenlenmesi
- Engelli kadına yönelik şiddetin azaltılması

Pekin Konferansı/Pekin Deklarasyonu ve Eylem Planı

1975 yılından beri Birleşmiş Milletler (BM) kadın hakları konusunda konferans düzenlemektedir. Pekin Konferansı Meksika (1975), Kopenhag (1980), Nairobi (1985) konferanslarından sonra düzenlenen dördüncü konferanstır ve 1995 yılında devletler, uzmanlar ve sivil toplum örgütleri Pekin'de bir araya gelmiştir. Konferans sonucunda Pekin Deklarasyonu ve Eylem Planı oluşturulmuştur. Bu eylem planında 12 kritik alan belirlenmiş ve bu alanlar ileriki yıllarda kadının insan hakları gündemini şekillendirmiştir. 12 kritik alan şunlardan oluşur:

- Kadın ve yoksulluk
- Kadın ve sağlık
- Kadına yönelik şiddet
- Kadın ve ekonomi
- Karar verme mekanizmalarında kadınlar
- Kadınların gelişmesi için kurumsal mekanizmalar
- Kadınların insan hakları
- Kadın ve medya
- Kadın ve çevre
- Kız çocuklarına yönelik ayrımcılık

Engelli kadınların örgütlenmesi önündeki engeller neden örgütlenmeleri gerektiğine dair ipuçları da içerir. Engelli kadınların kendilerini ifade edebilecekleri, ailelerinden bağımsızlaşabilecekleri ve ortak sorunlarına çözüm arayabilecekleri örgütlenmeler gereklidir. Engelli kadınların örgütlenmesi önündeki engelleri şöyle sıralayabiliriz:

- Erişilebilirlik ve iletişim sorunları: Ulaşım olanaklarının, bilgiye erişimin, toplanılacak mekânların erişilebilir olmaması gibi sorunlar engelli kadınların bir araya gelmesini zorlaştırmaktadır. Bu durum ise engelli kadınlar arası iletişimsizliğe neden olmaktadır. Bu iletişimsizlik sonucu yaşadıkları sorunların ortaklaştığını fark edememektedirler.
- Erkek egemen toplum yapısı ve aile: Hem engelli hem kadın olma hali bir araya geldiğinde aileler baskıcı bir tutum sergileyerek engelli kadınların çalışmasını, eğitim almasını ve bağımsız olarak kamusal alanda var olmalarını istemeyebilmektedir. Bu durum engelli kadınların bağımsız bir yaşam sürmesinin ve bir araya gelerek örgütlenmelerinin önünde bir engel olarak karşımıza çıkmaktadır.

Engelli Kadın Örgütlenmesi Neden Gereklidir ve Neye Yarar?

- Karşılaştıkları sorunlarla mücadele edebilme ve çözümler üretebilme
- Sosyalleşebilme
- Aile ve ev harici bir alanda kendilerini ifade edebilecek alanlar bulabilme
- Bağımsızlaşma
- Özgüven kazanma
- Hakları hakkında bilgi sahibi olma

Engelli kadın örgütlenmesi hem engelli hem de kadın olmaktan kaynaklı sorunların kesiminde olduğundan engelli örgütlenmesi ve kadın örgütlenmesinden ilham alarak kendi ilkelerini oluşturma potansiyeline sahiptir. Yukarıda bahsettiğimiz hak temelli yaklaşım örgütlenmenin temelini oluşturması bakımından önemlidir. Burada yazdığımız örgütlenme ilkeleri yaratıcılığa ve geniş katkıya açıktır:

- Engellilikle ilgili sorunların tümünü toplumsal cinsiyet bakış açısıyla ele almak
- Sorunların sadece çözülmesi değil, toplumsal cinsiyet eşitliği yönünde çözülmesi için çaba göstermek
- Engelli kadınları örgütlenmenin merkezine koymak ve kararlara katılımını sağlayarak güçlenmelerine katkıda bulunmak
- Engelli kadınların kendi gündemlerini oluşturabilmeleri için alanlar açmak
- Katılımcı, eşitlikçi, farklılıklara açık olmak

Örgüt İçi İletişim, Demokrasi ve Özen Gösterme

Örgüt içi iletişimin hangi esaslar üzerine olduğu örgütün devamlılığı ve çalışmalarının verimliliği için önemlidir. İnsan hakları savunuculuğu yapan örgütlenmelerin hiyerarşik olmayan, yani herkesin eşit şekilde katılımının sağlandığı (yatay ilişkilendirme), farklılıklara açık, alınacak kararlara eşitlik temelinde katılımın sağlandığı (demokratik) örgütlenmeler olması gerekir.

Hope ve Rudo Chigudu (2015: 25) Afrika kültüründen ilham alarak örgütlenmenin iki temel dayanağı olduğunu ve bunun örgüt kültürü/ruhunu oluşturduğunu söyler. Bunlar örgüt içindeki kişilerin farkında olma ve onların varlıklarına saygı duymadır. Örgüt içerisindeki kişilerin birbirlerine özen göstermesi, fikirlerine saygı duyması, farklılıklarını kucaklaması gibi esaslar hem örgüt içindeki kişilerin güçlenmesine katkı sunar hem de yapılacak çalışmalarda eşitlik, özen gösterme, saygı duyma gibi esasların devam ettirilmesi toplumsal değişim ve dönüşüme katkı sağlar.

Kaynak: airforafrica.org/wp-content/uploads/2015/09/Strategies-for-Building-an-Organisation-with-Soul-for-web1.pdf

Engelli Kadın Derneği Kuruluşu ve Yapısı

Engelli Kadın Derneği, BM Engelli Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinde engelli kadınlara yapılan vurgudan hareketle engelli kadınların sorunları üzerine, birlikte düşünüp, çözüm üretmek üzere harekete geçmek amacıyla kurulmuştur.

2009 yılından 2011 yılına kadar, katılımcılarının sayısı değişse de her ay, gerçekleştirilen toplantılarda, engelli kadının farklı alanlardaki sorunları ve çözümleri ele alınmıştır. İnisiyatif olarak devam eden bu zaman süresince, örgütlenme süreci başlamış, Ankara Kadın Dayanışma Vakfı'nın yürüttüğü "Kadın Örgütlerinin Engelli Kadınlarla ilgili Farkındalıklarının Geliştirilmesi Projesi"ne destek verilmiştir. Bugüne kadar engelli kadınlar, yaşanan zorlukların yalnızca engelli olmaktan kaynaklandığını düşünmekteydiler. Kadın olmak ikinci bir kimlik niteliği taşımaktaydı. Engelli kadınların yaşamakta oldukları çoklu ayrımcılığın görünür-lüğünün sağlanması amacı örgütlenme sürecinde etkili olmuştur. Daha etkili bir savunuculuk yürütebilmek ve Türkiye'de bir engelli kadın örgütlenmesini meydana getirmek amacıyla dernekleşme, bir ihtiyaç olarak gerekli görülmüş, bu birliktelik, 2011 yılında, yatay ilişkilendirmeyi benimseyen Engelli Kadın Derneği'ne dönüşmüştür.

2012 yılında, Sabancı Vakfı'nın desteğiyle Engelli Kadınların Hak Temelli Mücadele Adımları Projesi, önce Ankara, Samsun ve İzmir kentlerinde, devam eden 2013-2014 yıllarında ise, gerek engelli kadınların yerelde bir araya gelmelerini kolaylaştırmak ve gerekse de, engelli kadınlarla diğer kadın örgütleri arasında bir dayanışma oluşturarak engelli kadın birlikteliğini yaygınlaştırabilmek amacıyla,

Trabzon, Bursa ve Gaziantep kentlerinde ve son yılında ise, Mersin ve Çanakkale kentlerinde gerçekleştirilerek engelli kadınların örgütlenme süreçleri kolaylaştırılmaya çalışılmıştır. Toplumsal cinsiyet, ayrımcılık ve şiddet konularında atölye çalışmalarının da yapıldığı bu projeler ile engelli kadın örgütlenmesi konuşulur ve tartışılır hale gelmiştir. Farklı engel gruplarındaki kadınlarla bir araya gelme, engelli kadınların da farklı engelli gruplarındaki kadınlara ilişkin farkındalığını arttırmıştır. Sözü edilen projeler kapsamında; engelli kadın alanında politikalar üreten kadınlarla kadın örgütlerinin bir araya gelmeleri sağlanmıştır. Toplumsal cinsiyet ve engellilik alanında, kadın örgütleri ile engelli kadınların işbirliği olanaklarını geliştirilmesi amacıyla çalışılmıştır. Bu süreçte, çalışma yürütülen kentlerde karma engelli örgütlerinde sorun yaşayan pek çok engelli kadın, engelli kadın derneğinin üyesi olmuştur. Böylelikle, Engelli Kadın Örgütlenmesinin yereldeki çalışmaları bir taraftan engelli kadınları güçlendirirken diğer taraftan da Engelli Kadın örgütlenmesinin gelişmesine katkı sağlamıştır.

Engelli Kadın Derneği, bir yandan engelli kadınlarla etkinlikler yürütmeyi sürdürürken diğer yandan da kadın örgütleriyle iletişimini güçlendirmeye ve deneyim paylaşarak birlikte üretmeye gayret etmektedir. Bu iki kadın grubu, ilk kez Engelli Kadın Çalışma Kampı'nda bir araya gelmiştir. Antalya'da düzenlenen bu kampta, Türkiye'de engelli kadın örgütlenmesi, mevcut durum ve örgütlenmenin önemine dikkat çekilmiştir. Kadın örgütlenmesi ile ilişkilene durumu ve kamu politikalarını etki edebilme alanları tartışmaya açılmıştır. Kampın bir çıktısı olarak; engelli kadın örgütlenmesinin sorunlarının tartışmaya açılması sonucu, kadın örgütleri ve ağları ile dayanışma ve işbirliği gelişmiş, engelli kadın örgütlenmesinin görünürlüğü artmıştır. Engelli kadın örgütlenmesinin yereldeki çalışmaları, bir yandan engelli kadınları güçlendirirken diğer yandan da engelli kadının örgütlenmesinin gelişimine katkı sağlamıştır. Buradan hareketle daha örgütlü bir mücadele verebilmek isteğiyle yol haritası hazırlanması kararı alınmıştır. Kamp sonrasında Engelli Kadın Derneği Yol Haritası Çalışma grubu, 06 Haziran 2014 tarihinde Engelli Kadın Derneği yol haritası ve eylem planını hazır duruma getirmiştir.

Savunuculuk Nedir? Neden İhtiyacımız Var? Kiminle ve Nasıl Yapılır?

Nedir ve Neden İhtiyacımız Var?

Savunuculuğun sözlük tanımı, belirli bir sonuç veya politika için önerilerde bulunmak veya kamunun desteğini sağlamaktır. Genel tanım genel bir dayanak içermediği için, savunuculuk çeşitli bağlamlarda tanımlanıp kullanılabilir. İnsan haklarının hayata geçirilmesi için çalışan hak temelli örgütler perspektifinden bakıldığında savunuculuğu, bireylerin ya da grupların haklarının teşvik edilmesine, saygı duyulmasına, korunmasına ve hayata geçirilmesine yönelik olarak yürüttükleri her türlü eylem olarak tanımlamak mümkündür.

Karmaşık bir kavram gibi görünse de savunuculuk, hak temelli örgütlerin gündelik işlerinin bir parçasıdır. Savunuculuk daha iyi bir yaşam hayalinin gerçekleşmesinin bir aracıdır. Basit olarak ifade edersek savunuculuk, eşitsizliğe yol açan ve yaşamlarımızı olumsuz etkileyen politikaların, pratiklerin/uygulamaların ve sonuç olarak toplumsal yapının eşitlik temelinde dönüştürülmesi demektir.

Savunuculuk faaliyetlerinde temel dayanağımız insan haklarının hayata geçirilmesi ve herkesin bu haklardan eşit ve insan onuruna yakışır şekilde yararlanabilmesini sağlamaktır. Bunun için savunuculuk göz ardı edilen sorunlara ve konulara dikkat çekerek kamuoyunu, yasa koyucuları ve karar alıcıları/uygulayıcıları etkileme, daha eşitlikçi bir dünya için gerekli olan yasa ve uygulamaların yürürlüğe konmasını sağlamak demektir.

2006 yılında kabul edilen Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi engelli kadın örgütlenmesi ve savunuculuk eylemleri için bir dayanaktır. Sözleşme engelli bireylerin politik, ekonomik, kültürel ve sosyal haklarını ayrımcılığa maruz kalmadan ve eşitlik ilkesi çerçevesinde yararlanabilmeleri için hakların çerçevesini belirler. Sözleşmenin 6. Maddesi engelli kadınlarla ilgilidir ve sözleşmeye taraf devletlerin yükümlülüklerini ortaya koyar:

- Taraf Devletler engelli kadınlar ile kız çocuklarının çok yönlü ayrımcılığa maruz kalmakta olduğunu kabul eder ve bu bakımdan onların tüm insan hak ve temel özgürlüklerinden tam ve eşit koşullarda yararlanmalarını sağlamaya yönelik tedbirleri alır.
- Taraf Devletler kadınların tam gelişimi, ilerlemesi ve güçlenmesini ve bu Sözleşme'de belirtilen insan hak ve temel özgürlüklerini kullanmalarını ve bunlardan yararlanmalarını sağlamak için gerekli tüm tedbirleri alır.

İnsan Hakları ve Devletlerin Yükümlülükleri

İnsan Hakları belgelerine göre devletlerin üç tür yükümlülüğü vardır. Bu yükümlülükler yerine getirilmediği zaman devletler insan haklarını ihlal etmiş sayılırlar.

- **Saygı duymak:** İnsan haklarından yararlanılmasının engellenmemesi demektir.
- **Korumak:** Devletin ya da devlet dışı aktörlerin bireylerin insan haklarından yararlanmasını engelleyen her tür duruma karşı önlem alması demektir.
- **Hayata Geçirmek:** İnsan haklarının hayata geçirilmesini sağlamak için gerekli olan uygulamaların yapılmasını sağlamak demektir.

Engelli kadınların ayrımcılığa maruz kalmaması ve engeli olmayan kadınlarla birlikte eşit şekilde toplumda var olabilmesi için savunuculuk çalışmaları önemlidir. Hak savunuculuğu bu anlamda engelli kadınların kendi haklarını bilmesi ve talep etmesi ile mümkün olabilir. Engellilik ve toplumsal cinsiyetle ilişkili alanda savunuculuk şunlara yarar:

- Engelli kadınların insan haklarının hem özel hem de kamusal alanda hayata geçirilmesi için devletin sorumluluklarını hatırlatır
- Yasalarda ve kurumlarda eşitlik temelinde ve engelli kadınları kapsayıcı düzenlemelerin yapılmasını sağlar.
- Yukarıda bahsedilen BM Engelli Hakları Sözleşmesi bu düzenlemelerin ve politika değişikliklerinin yapılması için dayanak noktasını oluşturur. Bunun yanı sıra Kadınlara Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi (CEDAW) ve İstanbul Sözleşmesi de engelli kadınlara yönelik düzenlemelerde başvurulması gereken sözleşmelerdir.
- Engelli kadınların topluma tam ve etkin katılımıyla ilgili toplumda farkındalık yaratır ve önyargıların ortadan kaldırılmasına fayda eder.

Hak temelli çalışan örgütler için savunuculuk haklara ilişkin bir problemin çözümüne yönelik yapılır. Örneğin, engelli kadınlara yönelik erişilebilir sığınma evlerinin olmaması şiddete uğrayan engelli kadınlar için önemli bir sorundur. Bu sorunun ortaya konularak sığınma evlerinin erişilebilir hale getirilmesi için ilgili kuruluşlarla ilişkiye geçilmesi ve taleplerin ifade edilmesi savunuculuğun bir parçasıdır. Engelli kadınların haklarını korumak ve savunmak amacıyla yapılan her bir eylem savunuculuk kapsamına girer. Engelli kadınlara hakları hakkında bilgilendirme çalışmaları yapmak, engelli kadınların sorunlarının görünür kılınması için sosyal medya kampanyası yürütmek, raporlar hazırlamak savunuculuğun farklı biçimleridir. Bunların hepsi birbiriyle ilişkilidir.

Savunuculuk denilince birtakım ortak özelliklerden bahsedebiliriz:

- Değişim istenen sorun ve konuyla ilgili kişiler, yasalar, kurumlar ve politikaları etkilemek için uygulanır.
- Savunuculuk bir süreçtir. Kısa, orta ve/veya uzun vadede belirli bir amaca yönelik gerçekleşir. Dolayısıyla değişimin hemen olmasını beklemek gerçekçi bir yaklaşım değildir. Politikaları, uygulamaları ve tutumları değiştirmek ve dönüştürmek zaman alabilir.
- Savunuculuk planlı bir çalışmadır. Çerçevesi iyi belirlenmiş çeşitli faaliyetlerden/eylemlerden oluşur.

Savunuculuk Kiminle Yapılır?

Engelli Kadın Derneği 2011 yılından beri engelli kadınların yaşadıkları çoklu ayrımcılığı fark etmeleri için çalışmalar yapmaktadır. Birçok ilde engelli kadınlarla bir araya gelerek engellilik, ayrımcılık ve toplumsal cinsiyet, kadına yönelik şiddet ve bununla mücadele mekanizmalarını anlatarak engelli kadınların kendi deneyimlerini paylaşabilecekleri alanlar oluşturmakta ve engelli kadınların yerelde kendi örgütlenmelerini kurabilmeleri ve güçlenmeleri için çalışmalar yapmaktadır.

Eşitlik temelinde daha iyi bir yaşam hayali olan herkes savunuculuğun bir parçasıdır. Genellikle savunuculuğun öznelere toplumsal bir sorundan doğrudan etkilenen kişiler ya da onları temsil edenlerin oluşturduğu örgütlenmelerdir. Yani hem kişiler hem de örgütler savunuculuğun öznesi olabilir. Engelli kadınlarla ilgili herhangi bir konuda yapılacak savunuculuk çalışmasında yer alması gereken kişiler engelli kadınların kendileridir. Engelli kadınların kendi örgütlenmelerini oluşturmaları, sorun gördükleri ve çözüm istedikleri konularda kendi gündemlerini oluşturmaları ve hak taleplerini ortaya koymaları önemlidir. Gerektiğinde diğer kadın örgütleriyle ya da engelli örgütleriyle bir araya gelerek işbirliğinde bulunabilirler. Savunuculuk çalışması kolektif ve çok aktörlü bir eylemdir. Bu işbirliği güçlendirici olacaktır.

Dernek içinde savunuculuk ile ilgili çalışan ekip, savunuculuk ile ilgili eylem yaparken ya da herhangi bir doküman üretirken bu bilgiyi derneğin diğer üyeleri ile de paylaşmalı, diğer üyelere savunuculuk faaliyetleri ile ilgili bilgilendirmeler düzenli olarak yapılmalı.

Savunuculuk Nasıl Yapılır?

Savunuculuk yapabilmenin tek ve genel geçer bir formülü yoktur. Yaratıcılık gerektiren ve yaratıcılığa açık bir alandır. Örgütlenmemizin amacına, ilgilendiğimiz konularla ilgili ne elde etmek istediğimize, ihtiyaçlarımıza göre yapacağımız faaliyetler ya da eylemler değişiklik gösterebilir. Ancak gerçekleştirilecek savunuculuk çalışmasında takip edilmesi önemli olan ve savunuculuk çalışmasını güçlendirecek olan birkaç temel adım vardır. Bu adımlar savunuculuk çalışmasını planlı bir şekilde yürütmemize fayda eder. Etkili bir savunuculuk çalışması yapabilmek için şu adımları izlemek önemlidir:

1. Sorunu tanımlama: Değişim yaratmak istediğimiz alana ilişkin sorunun ne olduğunu açık ve net şekilde tanımlamak önemlidir. Sorunu ortaya koyduğumuzda sorunun çözümlüne ilişkin ne talep ediyoruz/ne elde etmek istiyoruz diye eylemlerimizi buna göre seçmemiz gerekir. Farklı engel türlerine sahip kadınların farklı sorunları olabileceğini, ancak engelli kadınların yaşadıkları sorunların onların toplum yaşamına tam, etkin ve bağımsız şekilde katılımını önleyen ve “ayrımcılık” içeren politika ve uygulamalar olduğunu unutmamak önemlidir. Sorunu belirlemek için şu sorulardan yola çıkabiliriz:

- Engelli kadınlara ilişkin toplumda karşılaştığınız en önemli sorun ne?
- Kadın sığınma evlerinin engelli kadınlar için erişilebilir olmaması, engelli kadına yönelik şiddet, engelli kız çocuklarının eğitime katılımının düşük olması, engelli kadınların çalışma yaşamında yer alamaması gibi.
- Bu sorundan kimler etkileniyor? Sorun çözüldüğünde kimler bu çözümden faydalanacak?
- Bu sorunla ilgili yasalar ve izlenen politikalar neler?
- Yasalar ve politikalar sorunu nasıl etkiliyor?
- Bu sorunla ilgili neyi değiştirmek istiyorsunuz?
- Erişilebilir kadın sığınma evlerinin yaşama geçirilmesi, şiddete uğrayan engelli kadınlara destek mekanizmalarının düzgün çalışması, engelli kız çocuklarının erişilebilir okul olanaklarına kavuşması gibi.

Savunuculuk yapılan konuyla ilgili olarak üretilen tüm materyaller farklı engel gruplarından gelen kadınlar için erişilebilir olmalı.

2. Tanımlanan sorunla ilgili bilgi toplama: Değişim yaratılması istenen sorun belirlendikten sonra yapılması gereken bu soruna/konuya ilişkin bilgi toplamaktır. Mevcut durumun ortaya konulması için bilgi toplamak savunuculuk yaparken yasa koyucular ve uygulayı-

cılara karşı güçlenmemizi sağlar. Neyi değiştirmek istiyorsak o konuyla ilgili olarak neyi değiştirmek istediğimizi bilmemiz gerekir. Bilgi çeşitli şekillerde toplanabilir. Mülakatlar, anketler, konuyla ilgili raporlar, haberler, engelli kadınlarla görüşme gibi. Örneğin, Türkiye’de kaç tane kadın sığınma evi olduğu, bu sığınma evlerinde kaç engelli kadın kaldığı, sığınma evlerinin engelli kadınların erişimine uygun olup olmadığına dair elimizde bilgilerin olması talep edeceğimiz çözümler için gereklidir.

3. Savunuculuk amaç ve hedeflerini belirleme: Sorunu belirledikten sonra sorunun çözülmesi için yapılacak savunuculuk çalışmasının amaçlarını ve hedeflerini belirlememiz gerekir. Amaç değişim istediğimiz konuyla ilgili uzun vadede elde etmek istediğimiz sonuçtur. Hedef ise uzun vadedeki amacımıza ulaşmamıza yardımcı olan kısa veya orta vadeli sonuçlardır. Engelli kadınlarla ilgili her bir savunuculuk çalışmasının temel amacı engelli kadınların BM Engelli Hakları Sözleşmesi ve toplumsal cinsiyet eşitliğini temel alan diğer sözleşmelerdeki haklardan tüm engelli kadınların tam ve etkin şekilde yararlanabilmesidir. Örneğin, BM Engelli Hakları Sözleşmesi madde 19’da engelli bireylerin diğer bireylerle eşit şekilde toplum içinde bağımsız yaşayabilmesi için sözleşmeye taraf devletleri gerekli uygulamaları hayata geçirmekle yükümlü kılar. Örneğin, Türkiye’de 5378 sayılı Engelliler Kanunu ile evde bakım hizmetlerinin yaygınlaştırılmış olması ve engelli bireye bakan yakınlarına düzenli aylık ödenmesi engelli bireylerin kendilerini ailelerinden bağımsız olarak var edebilmelerini engellemektedir. Bu durum engelli kadınları da ev alanına sıkıştırmakta ve toplumsal yaşamdan dışlanmalarına neden olmaktadır. Bakım hizmetlerinin engelli kadınların bağımsız yaşamasına katkıda bulunacak şekilde düzenlenmesine ilişkin bir savunuculuk çalışmasının hedefi 5378 sayılı Engelliler Kanunu’nda değişiklik yapılmasıdır. Böylece BM Engelli Hakları Sözleşmesi madde 19 ile uyumlu hale getirilmiş olacak ve savunuculuk çalışması amacına ulaşacaktır.

BM Engelli Hakları Sözleşmesi Madde 19 Bağımsız Yaşayabilme ve Topluma Dâhil Olma

İşbu Sözleşmeye Taraf Devletler tüm engellilerin diğer bireylerle eşit koşullar altında toplum içinde yaşama hakkına sahip olduğunu kabul eder ve engellilerin bu haktan eksiksiz yararlanabilmeleri ve topluma tam katılımlarını kolaylaştırmak için gerekli tedbirleri etkin bir şekilde alır. Bu çerçevede aşağıdaki noktalara dikkat edilmelidir:

- Engelliler diğer bireylerle eşit koşullar altında ikametgâhlarını ve nerede ve kiminle yaşayacaklarını seçme hakkına sahiptirler ve özel bir yaşama düzenine zorlanamazlar;
- Engellilerin kişisel destek dâhil olmak üzere toplum içinde yaşamak ve topluma dâhil olmak için ihtiyaç duydukları konut içi, kurum içi ve diğer toplumsal destek hizmetlerine erişimleri sağlanmalı ve engellilerin toplumdaki tecridi ve ayrı tutulması önlenmelidir;
- Kamusal hizmet ve tesisler engellilere diğer bireylerle eşit şekilde açık olmalı ve onların ihtiyaçlarına yanıt verebilmelidir.

Kadınlara Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi (CEDAW)

Sözleşme Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 1979'da kabul edilmiş, 1981'de yürürlüğe girmiş ve Türkiye tarafından 1985 yılında imzalanmıştır. Sözleşme kadınlara yönelik ayrımcılığın ortadan kaldırılması için taraf devletlerin yükümlülüklerini ortaya koyar.

Madde 2: Taraf Devletler, kadınlara karşı her türlü ayrımı kınar, tüm uygun yollardan yararlanarak ve gecikmeksizin kadınlara karşı ayrımı ortadan kaldırıcı bir politika izlemeyi kabul eder ve bu amaçla aşağıdaki hususları taahhüt ederler:

- a) Kadın ile erkek eşitliği ilkesini kendi anayasalarına ve diğer ilgili yasalara henüz girmemişse dâhil etmeyi ve yasalar ile ve diğer uygun yollarla bu ilkenin uygulanmasını sağlamayı;
- b) Kadınlara karşı her türlü ayrımı yasaklayan ve gerekli yerlerde yaptırımları da içeren yasal ve diğer uygun önlemleri kabul etmeyi;
- c) Kadın haklarının erkeklerle eşit temelde himayesini, yetkili ulusal mahkemeler ve diğer kuruluşlarla kadının her tür ayrımcılığa karşı etkin bir şekilde korunmasını sağlamayı;
- d) Kadınlara karşı herhangi bir ayrımcı hareket yapılmasından veya uygulanmasından kaçınmayı ve kamu yetkilileri ile kuruluşlarının bu yükümlülüğe uyumlu olarak hareket etmelerini sağlamayı;
- e) Herhangi bir kişi veya kuruluşun kadınlara karşı ayırım yapma girişimini önlemek için bütün uygun önlemleri almayı;
- f) Kadınlara karşı ayrımcılık oluşturulan mevcut yasa, yönetmelik, adet ve uygulamaları değiştirmek veya feshetmek için yasal düzenlemeler de dâhil gerekli bütün uygun önlemleri almayı;
- g) Kadınlara karşı ayrımcılık oluşturan bütün ulusal cezai hükümleri yürürlükten kaldırması.

İstanbul Sözleşmesi (Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadele Hakkındaki Avrupa Konseyi Sözleşmesi)

Sözleşme 2011 yılında imzaya açılmıştır. Türkiye sözleşmeyi 2011 yılında imzalamış ve 2012 yılında onaylamıştır. Sözleşme kadına yönelik şiddetin önlenmesi ve kadın-erkek eşitliğinin gerçekleştirilmesi amacını taşımaktadır.

Madde 1:

- a) kadınları her türlü şiddete karşı korumak ve kadına karşı şiddeti ve aile içi şiddeti önlemek, kovuşturmak ve ortadan kaldırmak;
- b) kadına karşı her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılmasına katkıda bulunmak ve kadınları güçlendirmek de dâhil olmak üzere, kadınlarla erkekler arasında önemli ölçüde eşitliği yaygınlaştırmak;
- c) kadına karşı şiddet ve aile içi şiddetin tüm mağdurlarının korunması ve bunlara yardım edilmesi için kapsamlı bir çerçeve, politika ve tedbirler tasarlamak;
- d) kadına karşı şiddeti ve aile içi şiddeti ortadan kaldırma amacıyla uluslararası işbirliğini yaygınlaştırmak;
- e) kadına karşı şiddet ve aile içi şiddetin ortadan kaldırılması için bütüncül bir yaklaşımın benimsenmesi maksadıyla kuruluşların ve kolluk kuvvetleri birimlerinin birbiriyle etkili bir biçimde işbirliği yapmalarına destek ve yardım sağlamak.

4. Savunuculuk yapılacak hedef grubu belirleme: Sorun edilen konuyla ilgili gerekli yapısal ve politik değişikliği yapacak yasa koyucular, karar alıcı ve uygulayıcılar, genellikle birincil hedef grubu oluşturur. Bunun yanı sıra karar alıcıları etkileyebilecek medya gibi yapılara yönelik savunuculuk çalışması yapılabilir. Hedef grubu belirlerken bu kişilerin ya da yapıların savunuculuk yapılan konuya ilişkin bilgilerinin ve tutumlarının değerlendirilmesi gerekir. Savunuculuk çalışmasının amacı hedef gruptaki bilgi ve tutum değişikliğini sağlamak olduğundan bu değerlendirme önemlidir.

5. Amaç ve hedeflere uygun eylemleri belirleme: Savunuculuk çalışması sonucunda bizi amaç ve hedeflerimize ulaştıracak çeşitli faaliyetlerde bulunabiliriz. Sececeğimiz yöntem ise kendi örgütlenmemizin insan ve mali kaynaklarına, hedef gruba, amaç ve hedeflerimize göre değişiklik gösterebilir. Karar alıcılarla yapılacak yüz yüze görüşmeler (lobicilik), sorunu ortaya koyan çeşitli raporlar hazırlama, sosyal medyayı kullanarak kamuoyu oluşturma, gazete, poster, dergi gibi basılı araçlar kullanmak, sokak tiyatroları, müzik ve dans gösterileri yapmak gibi çeşitli eylemler aracılığıyla değişim yaratmak istediğimiz konuya dikkat çekebiliriz. Örneğin, Engelli Kadın Derneği tarafından hazırlanan “Türkiye’de Engelli Kadına Yönelik Şiddet Raporu”nda engelli kadınlara yönelik şiddete dair veriler toplanmış, şiddetle mücadelede kurumların yapması gerekenler ortaya konmuştur. Bu rapor sayesinde Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan “Kadına Yönelik Şiddet Ulusal Eylem Planı”nın engelli kadınların talep ve ihtiyaçlarını içerecek şekilde yeniden ele alınması sağlanmıştır.

Lobicilik

Savunuculuk çalışmaları sırasında kullanılması önemli olan ve ilk akla gelen yöntemlerden biri lobiciliktir. Lobicilik değişim yaratmak istediğimiz konuyla ilgili karar alıcıları ve uygulayıcıları etkilemek için onlarla bir araya gelmek ve iletişim kurmak demektir. Yerel (belediyeler), ulusal (parlamento, ilgili kamu kuruluşları) ya da uluslararası (Birleşmiş Milletler) düzeyde lobicilik yapmak mümkündür. Lobicilik yaparak değişim istediğimiz alandaki sorunla ilgili karar alıcıların ne yapabileceklerini ortaya koyabiliriz ve böylece soruna ilişkin çözümler üretmelerini sağlayabiliriz.

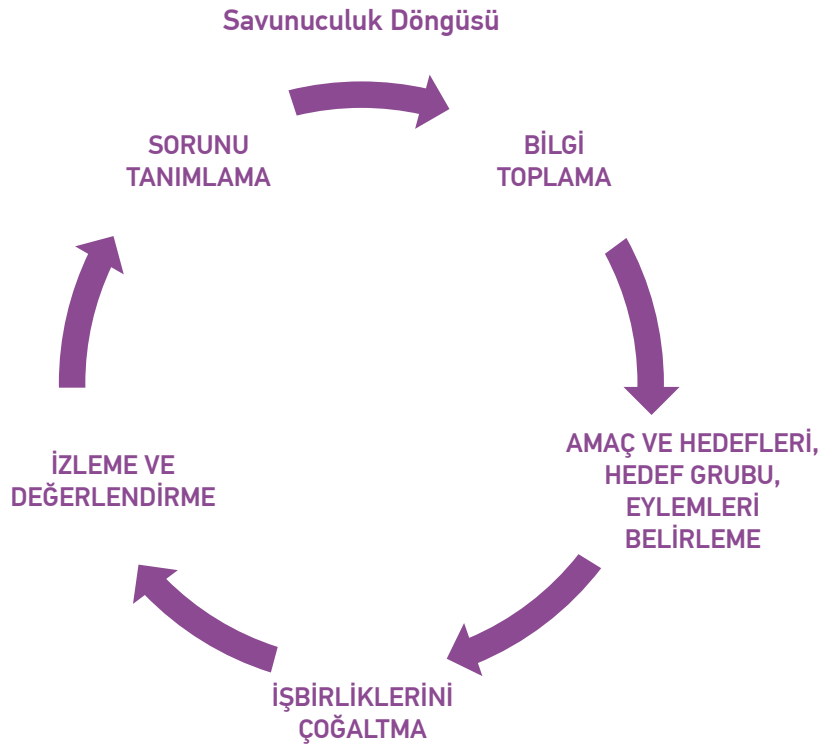
Lobicilik yaparken şunlara dikkat etmek gerekir:

- Değişim istediğimiz alandaki sorunu ve karar alıcıların bu konuda ne yapabileceklerini ortaya kısa ve net şekilde ortaya koymaya çalışın. Bunun için önceden konuşacağımız konularla ilgili planlama ve araştırma yapmak önemlidir. Bunun yanı sıra konuyla ilgili kurumların neler olduğunun ve bu kurumların içeriği, yapısı ve konuyla ilgili uygulamalarına dair bilgi sahibi olmak gerekir.
- Tartışmalı konular hakkında görüşünüzü paylaşmaktan çekinmeyin, ancak işbirliğine açık olduğunuzu belirtin, eleştirilerinizi yapıcı bir üslupla yapmaya dikkat edin. Konuyla ilgili anlayış ortaklaştığında çözümün daha kolay olacağını unutmayın.
- Broşür, rapor, bilgi notu gibi konuyla ilgili herhangi bir yazılı belge bırakmaya özen gösterin.
- Görüşmenin takibini yapmaya özen gösterin. Böylece çözüm talep edilen sorunla ilgili neler yapıldığını görebilirsiniz.

Kaynak: www.amnestyusa.org/wp-content/uploads/2017/04/INTERNAL-Tips-on-Lobbying.pdf

6. İşbirliklerini çoğaltma: Savunuculuk yapılan konuyla ilgili olarak ne kadar çok destek sağlanırsa savunuculuk çalışması o kadar etkili olur. Bu destek uluslararası, ulusal ve yerel ölçekte olabilir. Diğer dışlanmış kesimlerin bir araya gelerek oluşturdukları örgütlenmelerle (örneğin, LGBTİ ya da mülteci) veya sendika ve meslek örgütleriyle, kadın ve engelli örgütleriyle bir araya gelmek, işbirliklerini arttırmak konuya dikkat çekmek ve görünür kılmak için önemlidir.

7. İzleme ve değerlendirme: Savunuculuğun dinamik bir yapısı vardır. Dolayısıyla süreci ve bütün aşamalarını izlemek ve değerlendirmek sonraki faaliyetlerin zenginleşmesi ve etkisinin artması (ve bir sonraki adımın ne olacağını belirlemek) için gereklidir. Değişim yaratılmak istenen hedef grubun tutumunda değişiklik olup olmadığı, hedef grupla ilişkilerinizin ne yönde değiştiği, medyanın soruna yaklaşımında bir değişikliğin olup olmadığı, engelli kadınların savunuculuk çalışmalarından ne gibi faydalar sağladığı gibi konuların değerlendirilmesi sonraki çalışmalar için bize yol gösterebilir.

Savunuculuk Planı Hazırlama

Konu/Sorun Engelli Kadınların Şiddetle Mücadele Mekanizmalarından Yeterince Faydalanamaması	
Sebepler	<ol style="list-style-type: none">1. Engelli Kadınlar Şiddetle Mücadele Mekanizmalarından Haberdar Değil2. Şiddetle Mücadele Mekanizmaları (örneğin kadın sığınma evleri) erişilebilir değil
Sonuçlar	<ol style="list-style-type: none">1. Engelli kadınlar şiddete maruz kaldıklarında nereye başvuracaklarını bilmiyorlar, dolayısıyla şiddete daha çok maruz kalıyorlar.2. Erişilebilir olmaması engelli kadınların ihtiyaçlarının karşılanamamasına neden oluyor.
Amaç	Engelli kadınlara yönelik şiddeti önlemek ve bunun için devletin şiddeti önlemedeki sorumluluğunu yerine getirmesini sağlamak
Hedefler	<ol style="list-style-type: none">1. Engelli kadınların şiddete maruz kaldıklarında başvurabilecekleri mekanizmaları öğrenmelerini sağlamak2. Şiddetle mücadele mekanizmalarını erişilebilir hale getirmek
Hedef Grup	<ol style="list-style-type: none">1. Engelli kadınlar2. Kadın Sığınma Evleri, Şiddet İzleme ve Önleme Merkezi ve şiddetle mücadelede ilgili kişi ve kurumlar
Eylemler	<ol style="list-style-type: none">1. Engelli kadınlara yönelik farkındalık ve eğitim çalışmaları2. Çeşitli raporlar hazırlayarak soruna dikkat çekme, ilgili kişi ve kurumlara yönelik lobicilik

Savunuculuk Örneği 1:

Engelli Kadın Derneği'nin Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Komitesi'ne Yorum Göndermesi

BM Engelli Hakları Komitesi'nin, BM Engelli Hakları Sözleşmesi'nin tartışma yaratan maddeleri hakkında Genel Yorum yayınlama geleneği bulunuyor. Bu tür yorumlar aracılığıyla ilgili madde çerçevesinde taraf devletlerin gözetmesi gereken hususların kapsamlı şekilde açıklanması sağlanıyor. Komite sözleşmenin engelli kadınlar maddesi (madde 6) ile ilgili taslak metin oluşturdu ve Engelli Kadın Derneği bu taslak metne yorum gönderdi. Gönderilen yorumda Türkiye'de engelli kadınların evde ve bakım merkezlerinde maruz kaldıkları şiddete dikkat çekildi. Yapılan çalışmanın önemi 2009 yılında sözleşmeyi imzalayan Türkiye'nin halen sözleşmenin gerektirdiği uygulamaları ve düzenlemeleri hayata geçirmemesinin ortaya konulması ve yükümlülükleri yerine getirmesi için bir baskı unsuru olmasıdır.

Savunuculuk Örneği 2:

Engelli Kadına Yönelik Şiddet Raporu Hazırlanması

Engelli Kadın Derneği 2013-2014 yılında Engelli Kadına Yönelik Şiddet Raporu hazırladı. Savunuculuk çalışması ile bu tür raporlar hazırlamanın arasından önemli bir ilişki vardır. Hazırlanan rapor hak temelli izlemenin bir parçasıdır. Hak temelli izleme bir konuya ilişkin çeşitli politika ve uygulamaların neler olduğu ve bunların hak faydalanıcılarını nasıl etkilediğinin ortaya konulmasına aracılık eder. Engelli kadınların maruz kaldıkları şiddet ve şiddetten korunmak için ihtiyaç duydukları mekanizmalara erişimin izlenmesi bu raporun içeriğini oluşturmaktadır. Engelli Kadın Derneği çeşitli devlet kurumlarına bilgi edinme başvuruları yapmış, gelen yanıtları değerlendirmiş ve elde ettikleri verilere dayanarak engelli kadınlara yönelik şiddetle mücadele konusunda ne tür önlemler alınması gerektiğine ilişkin çözüm önerilerini ortaya koymuştur. Elde edilen somut bilgiler sonucu karar alıcılar ve yasa koyucuların değişim yönünde eylemde bulunmasına, engelli kadınlara yönelik ayrımcılıkla mücadelede nelerin aksadığına ve neler yapılması gerektiğine, engelli kadınların hak taleplerinin ortaya konulmasına ve yukarıda bahsedilen uluslararası sözleşmelerdeki uygulamaların hayata geçirilmesine fayda etmektedir.

Kaynakça

Aksakođlu, Y., "STK'lar için Savunuculuk Rehberi", Sivil Toplum Geliřtirme Merkezi, Ankara, 2008

Ařar-Brown, S., "Savunuculuk ve Kampanya El Kitabı", Kadın ve Kadın STK'ların Güçlendirilmesi Projesi, Ankara, 2012

Batliwala, S., "Changing Their World: Concepts and Practices of Women's Movement", Association for Women's Rights in Development (AWID), Toronto, 2012

Carroll, A., "Hayata Geçirelim: Etkili Bir LGBTT İnsan Hakları Savunuculuğu İçin Altı Adım", Corelio Printing, Brüksel, 2010

Flowers, N., "Disability Rights Advocacy Workbook", Landmine Survivors Network, Geneva ve Washington, 2007

Price, J., "The Seeds of A Movement: Disabled Women and Their Struggle", Association for Women's Rights in Development (AWID), Toronto, 2011

Waliuya, W., "Disability Rights Advocacy: An Advocacy Manual for Disability Rights Activists", Action on Disability and Development-Zambia, 2010

Engelli kadın ve kız çocuklarının her türlü ayrımcılıktan, sömürüden uzak, eşit ve özgür bir yaşama sahip olması için....

ENGELLİ KADIN DERNEĞİ
Mesrutiyet Mh. Atatürk Biv.
No: 105/515 Kızılay, Çankaya-ANKARA
Tel: 0549 362 3150
Faks: 0312 362 3150
www.engellikadin.org
engellikadindernegi@gmail.com